

LÄR OM KÄRNVAPEN

Varför en kärnvapenkonvention?

"Det kan inte finnas en lag för kärnvapenstaterna och en annan lag för icke-kärnvapenstaterna. I de principer om lag och rättvisa som de starka staterna försöker upprätthålla fördöms kärnvapen av alla former och slag. Ingen polis kan genomdriva en lag som polisen själv öppet bryter emot." Så kommenterar domare Christopher Weeramantry från Sri Lanka behovet av en konvention om kärnvapen, som inte gör skillnad på dem som har och inte har kärnvapen, utan som helt enkelt förbjuder utveckling, provsprängning, produktion, lagring, förflyttning, användning och hot om användning av kärnvapen och som erbjuder en plan i olika faser för total avveckling av de kärnvapen som finns.¹

Idag finns det alltså ingen kärnvapenkonvention (Nuclear Weapons Convention, NWC) som med juridiska, tekniska och politiska krav reglerar ett totalt avskaffande av kärnvapen. Det finns internationella konventioner för biologiska och kemiska vapen. Därmed har man lyckats med att förbjuda en hel kategori av massförstörelsevapen. Många, både stater och civila samhället, tycker att en konvention som förbjuder kärnvapen – de farligaste av alla vapen i världen – borde vara en självklarhet för världens och människors säkerhet.

Definition av konvention och kärnvapenkonventionen

Det finns idag ingen entydig definition av begreppet konvention. Konventionen är en överenskommelse mellan stater. Andra beteckningar för sådana överenskommelser kan vara pakter eller traktat.

I en snäv betydelse kommer en kärnvapenkonvention att vara ett internationellt avtal som förbjuder kärnvapen. Ett sådant avtal förhandlas fram mellan stater. Oftast förbjuder avtalet alla delar av utveckling och provsprängning av vapentypen och innehåller också sätt att hindra att teknik och kunskap om vapentypen sprids. En viktig del av avtalet är ett ramverk för hur man kan avskaffa alla vapen av den sorten. De mest effektiva avtalen inkluderar också ett system för hur man kan kontrollera att medlemsstaterna lyder avtalet och även någon form av bestämmelse om vad man ska göra om något land trots allt bryter mot avtalet.

I en vidare mening skulle en kärnvapenkonvention bli ett förverkligande av det fördömande av kärnvapen som redan finns bland världens människor. Den skulle så

att säga betyda att normen som redan råder (folkets önskan om en kärnvapenfri värld) skulle bli nedskriven och offentligt fastslagen på ett tydligt sätt. Både på nationell och internationell nivå skulle ytterligare steg tas för att olagligförklara kärnvapen och stödja avskaffande av dessa. Därför skulle, som modellkonventionens författare säger, påverkan av avtalet blir djupare och mer långtgående än själva avtalstexten.² Avtalet skulle reflektera en bred social och politisk rörelse bort från tilltro till massförstörelsevapen och militära konfliktlösningsmetoder, och det skulle visa på civila samhällets önskan om och ansvar för en mindre militariserad värld – både idag och för kommande generationer.

Bakgrund

För över 10 år sedan samlades en grupp experter inom olika områden för att undersöka de juridiska, tekniska och politiska möjligheterna för en kärnvapenfri värld. Det var jurister, vetenskapsmän, nedrustningsexperter och förhandlare som alla hade som mål att ta reda på hur en kärnvapenfri värld skulle kunna se ut och hur vägarna dit skulle gå. Det blev ett utdraget och besvärligt arbete, men till slut kunde man 1997 publicera resultatet: en modell för en kärnvapenkonvention.

Samma år presenterades denna av Costa Ricans delegation till FN:s generalförsamling och blev ett officiellt FN-dokument. Förslaget till kärnvapenkonvention togs väl emot av många stater, eftersom den visade en modell för hur en kärnvapenfri värld skulle kunna se ut och att vägarna dit faktiskt inte är omöjliga att gå. Vissa av kärnvapenstaterna fortsätter tyvärr än idag att vägra påbörja förhandlingar som skulle kunna resultera i en kärnvapenkonvention.

Sedan 1997 har stora politiska och sociala förändringar skett i världen, vilket påverkar hur diskussionen kring kärnvapen och nedrustning förs. Bland dessa kan nämnas risken för kärnvapenterrorism, kärnvapenprovsprängningar i Indien, Pakistan och Nordkorea, oro för ett kärnvapenprogram i Iran och förändrade

hållningar i vissa kärnvapenstater kring användandet av kärnvapen. Tiden är mogen för – och kräver – en seriös ansträngning av både kärnvapenstater och icke-kärnvapenstater för att skapa en kärnvapenfri värld. I FN: s generalförsamling har de senaste åren framkommit flera uppmaningar till nedrustningskonferensen i Genève (CD) att inleda förhandlingar som i slutändan leder fram till en kärnvapenkonvention som förbjuder utveckling, produktion, testning, utplacering, lagring, förflyttning, hot om och användande av kärnvapen, och därmed påskyndar slutgiltig eliminering av dessa vapen.

Securing our Survival

I publikationen *Securing our Survival: The Case for a Nuclear Weapons Convention* (2007) diskuterar experter från bl a International Physicians for the Prevention of Nuclear War (IPPNW), International Association of Lawyers against Nuclear Arms (IALANA) och International Network of Engineers and Scientists Against Proliferation (INESAP) kärnvapenedrustning utifrån dessa förändrade förutsättningar och tillhandahåller en uppdaterad version av förslaget till en kärnvapenkonvention. På ICAN: s hemsida (International Campaign to Abolish Nuclear Weapons) kan du läsa hela skriften: <http://www.icanw.org/securing-our-survival>

Under FN: s generalförsamling 2007 lämnade delegationerna från Costa Rica och Malaysia tillsammans in ett brev som innehöll förslaget till en kärnvapenkonvention. Brevet riktades till FN: s generalsekreterare och bad om att modellkonventionen skulle delas ut till medlemmarna i FN: s generalförsamling som ett officiellt FN dokument.³ Dokumentet har översatts till alla sex officiella FN-språk.

¹ IALANA, INESAP, IPPNW. *Securing Our Survival. The Case for a Nuclear Weapons Convention*. 2007.

² Ibid

³ UNGA http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A%2F62%2F650&Submit=Search&Lang=E